

Munere clamoris fit
Marcos imaga leonis

Foglio associato al sito internet
www.teradesanmarc.altervista.org

Numero 2
1 settembre 2015

Tera de San Marc

Foglio di divulgazione storica, linguistica e culturale
sulla Lombardia Orientale ex Veneta e la Repubblica di Venezia.

Versión dei tèsti in koiné veneziana

4-5-6 de Setèmbre 2015 – Zitadèla (Pàdova) – Fèsta dei Vèneti
Número speçàl dedicado ala lèngya e ala grafià vèneta

I concèti de koiné, de grafià e de ortografià

Contuna definizjón sintética la **koiné** no zé altro che la lèngya común che se spantéga intun zèrto teritòrjo sorametèndose ala varjetà leŋgystica o djaletàl locàl. Intela pràtica là se trata el pju dele vòlte de ‘na varjetà o de ‘n altro djaléto del teritòrjo stèso che vjén réxo nòbile o che vjén reconosudo còme pju de lustro per diverse raxóni de natura soçàl, culturàl, stòrica, política, econòmica, leŋgystica o leterarja dai altri parlanti del teritòrjo. Con fondaménto él zé un djaléto che cyista una mazór importanza e dignità respèto ai altri djaléti adjazènti. Per **grafià** se intènde ‘l insjème dei símboli gràfici che convenzionalménte se dòpra per scriver un leŋgyazo oràl o, contuna definizjón pju exata, per trascriver i sóni fonètici del leŋgyazo oràl. Là zé invéze l’**ortografià** a stabilír le règole de scrittura e del uxo dela grafià intela compoxizjón dele paròle. Contuna someganza él se pól pensàr ala grafià cofà ala vèsta reàl e l’imàgine visìbile dela lèngya oràl. E cofà una vèsta no zé sèmpre perfetaménte su mexura al còrpo, cusí ança la grafià no zé sèmpre perfetaménte aderènte ala pronunzia oràl del leŋgyazo. In cyèsto sènso no lé existe grafiè pju adecyate o pju gùste de altre per scriver un leŋgyazo ma él zé nòma ‘l aspèto stòrico, leterarjo, tradizjonàl o soçàl a antepóner o a sjéglèr una grafià respèto a un’altra. In particolar lé existe dó clasi prinzipàj de grafiè: cyéle fonètiche (pju aderènti al aspèto fonètico e ala pronunzia dela paròle) e cyéle etimològiche (pju oservanti del’espresjón etimològica dala cyal lé devjén le paròle). A ògni mòdo là val sèmpre la règola che la grafià zé una nòrma convenzjonàl e pràtica che no ga de èser aderènte ala pronunzia per nezesità (pensèmo al angléxe e al franzéxe che no se pronunzia có’ se scrive).

Fazilménte no’l existe un vèro e pròprjo critèrjo de distinzjón tra lèngya e djaléto ma a despèto de cyèsto intel común parlàr e sentír dele persóne sià ‘l un che ‘l altro dele paròle sotintènde zircostanze soçàj e leŋgystiche bastanza bén definide. La paròla djaléto o ança, che índica la stésa còsa, idjòma o vernàcolo, in gènere là se aségnà a un leŋgyazo sotoregonàl, locàl, zergàl doprado da un pju o maŋço restréto bòzolo de persóne che va dal rapòrto interpersonal ale conversazjóni familjari insín ança ale diverse riunjóni tra conosènti (fèste, òbiti, bançhèti e inçóntri soçàj). La sòrta de leŋgyazo doprado zé reconosudo – ança inçonsjaménte dai sîngoli indiviyi – de drènto cyél grupo soçàl cofà mèzo primarjo de coeçjón soçàl col cyal e sul cyal comunicàr altri aspèti de condìvixjón e de identità soçàl. El djaléto in gènere no vjén scrìto sià per la difìcoltà stésa del farlo – a cauxa dela maŋcanza de una tal esperjènza visuda sià intela sféra scolàstica che no – sià perchè la só funzjón scrìta no zé spartida soçalménte, e in zórno de ançúq soverçada dala móda de scriver contun taljàn un fja anglexizado, sintético e caraterizado da scurtadure che semanticaménte lé fa prò ala comunicazjón. Còme cyést’último ança el djaléto, per espresività respèto alo stato d’ànemo del parlante e informalità dela comunicazjón, él resulta pju sintético, che semanticaménte fa prò e componente de caraterizazjón afetiva dei rapòrti sià a livèlo amicàl che parentàl o conjugàl. Se’l zé vèro che tute cyèste funzjóni pól èser compjèste ança da un leŋgyazo che vjén considerado cofà lèngya, còme per esèmpjo el taljàn, no’l zé però vèro el contrarjo, zoè che intele sfére soçàj, culturàj, amministrative, econòmiche o tèniche indòve là òpera de règola la lèngya (el taljàn), no’l zé posìbile ‘l uxo del djaléto se no co’ enòrme difìcoltà espresive e co’ artante difìcoltà de comprensjón. In pràtica el cusí dito registro de comunicazjón muta pasando dal djaléto ala lèngya: intel primo caxo el leŋgyazo zé pju figurativo e scèto se no a dritura rústego; intel secóndo caxo él zé pju concetuàl e dòto. Él zé fàzile constatar inòltre che, volèndo esprimer in djaléto un concèto dòto, él sià nezesarjo: o dopràr dele perifrasi e dele similitùdini che rixultarave pjutòsto inçomprensìbili al scoltadòr, o zercàr de djaletizàr la paròla taljana pju adatada finindo per creàr un naturàl taljanixmo.

La grafià stòrica veneziana dei ‘ninsjoéti’

Tutoçò, se pensémo ala posibilità per el djaléto de inalzarse a léngya atribuindose un registro dòto, no'l sarave falado stabilír un critèrjo leŋgyístico de natura filològica che sula baxe dela morfologíja dele paròle djaletàj existènti él sià capace de creàr neoloxixmi djaletàj. Le léngye ladine in cyésto sènso zé al'avangyardja e lé pól èser un exèmpjo coŋcrèto da susegyitàr, stante che lé ga za tute un pròprjo critèrjo de normalizazjón del lèsico. La léngya (el taljàn), in generàl, se prexènta pò ança cóme fàzile mèzo de comunicazjón scritta: sià per el fato che là zé l'única che se sa scriver per esperjènza scolàstica o miga, sià perchè là zé l'única che se pól lèzer travèrso la stampa e i carteli públici che zirconda 'l ambjènne indòve él vive 'l individyo. La léngya (el taljàn), raprexènta pò el mèzo de comunicazjón pju adatado e spartido sià a livèlo locàl che extra-locàl per i rapòrti formàj tra le persóne e tra le istituzjóni sià polítiche o econòmiche: él se pènsa a exèmpjo al lustro dele léngye de stato franzéxe e venezjana intele èpoche có i stati che lé raprexentava gèra ai só màsimi splendóri egemònici. Èco alóra un altro aspèto che carateriza l'existènza de una léngya: la prexènza de uno Stato, Reğón o Provinča burocràtica, che là ufizjaliza, là impóne a livèlo aministrativo, là inségnna travèrso la scóla e là promóve travèrso i mèzi de comunicazjón de masa. Ghe zé pò ança él ròlo colaborativo e/o voluntarístico de asoçazjóni, ènti e cerexià che per divèrsi motivi là favorise de sóra de ògni altra sènza despèso curarse del'azjón discriminatòrja e despèrsyaxiva che exèrziata in confrònto dele altre léngye coexistènti in sfère soçàj pju ristrète. In paròle pò puramènte leŋgyístiche la deferènza tra djaléto e léngya sta pju intela cyantità che intela cyalità. In altre paròle una léngya ga un número de lèmi o paròle indiminutamènte superjór a cyéli de un djaléto sià perchè ga operado e òpera in tute le sfère del'atività umana (medexina, política, múxica, sport, etc.) sià perchè la só literatura stòrica – zòè 'l insjème dei tèsti che là ga fata evòlver o che lí ga registrado e tramandado la só crésita – él resulta notabilmènte pju fornido. La leteratura djaletàl invèze, pur podèndo compèter per cyalità, creatività, gènjo e afetazjón sià dei tèsti che dei autóri co' cyéla dela léngya (el taljàn), là zé in gènere pju pòvera de scritóri e de òpere. Per la léngya taljana cò zé dovudo impreteribilmente al fato che 'l taljàn se xlarghè in prinzipjo nòma a un número ristrèto de ambjènti aristocràtici, che ló doprava principalmente cofà léngya leterarja de scrittura, e soltanto dòpo divèrsi sècoli él se inalzè a léngya parlada de masa.

In pràtica le deferènze tra léngya e djaléto descomparise se atribuimo a éle la definizjón de èser tutedó un puro mèzo de comunicazjón umana, lé tórna a comparír se a éle atribuimo una funzjón soçològica, culturàl, aministrativa, econòmica o tècnica spezífica. Alóra in paròle filantropiche djaléto e léngya ga pari dignità e nòma 'l ambjènne intel cyal se uxa ne prezixa, convenzionalmente parlando ma miga per la soçoleŋgyística, el mazór e minór lustro col cyal per exèmpjo se zé sèmpre valso 'l taljàn respèto a tuti i altri djaléti reğonàj. A propòxito ghe zé ança da dir che intela siğnificanza común despèso él se sotintènde el djaléto cofà un leŋgyazo pervertido, faturado o la derivazjón leŋgyística, pròprja dei strati soçàj inferjóri, dela léngya (el taljàn). In cyésti últimi ani él se zé però fata çaréza a livèlo acadèmico su cyésto concèto, e 'l zé bastanza conosudo 'ramàj che tal siğnificanza zé in tuto falsa e che i djaléti taljani no deriva dal taljàn ma al imparo de élo lí deriva da percórsi stòrici, leŋgyístici e soçàj divèrsi che ga vudo in pasado soltanto un único común denominatór: la léngya latina. Èco perchè él se dovarave invèze parlàr, impé de djaléto, de varjetà neolatina o romanza. Per distíngyerne pò el caràtere de lustro o maŋco, él se podarave dir che el djaléto sià una varjetà basa mèntrè la léngya una varjetà alta ança se tal distinzjón sprèza e buta un póco de discrédito sul djaléto. I dialéti taljani deriva alóra da una o pju léngye mare derivade dal latín e dale léngye dei pòpuli preromani d'Italja (Cèlta, Vèneti, Líguri, Réti, etc.) che se xvilupè nudrindose ança de altre léngye dei pòpuli che se stanzjè intela penixola dòpo el cròlo del Impèrjo romàn (Gòti, Loŋgobardi, Fraŋchi, etc.). Cyéste léngye mare però no se conservè e se sfrantumè intun profluvjo de leŋgyazi reğonàj e sub-reğonàj che djè vita ai djaléti atuàj.

Có' él scrive Michele Loporcaro intel só "Profilo linguistico dei dialetti italiani" (Editori Laterza) : «I dialetti italiani sono dunque varietà italo-romanze indipendenti o, in altre parole, **dialetti romanzi primari**, categoria che si oppone a quella di **dialetti secondari**. Sono dialetti primari dell'italiano quelle varietà che con esso stanno in rapporto di subordinazione sociolinguistica e condividono con esso una medesima origine (latina). Dialetti secondari di una data lingua si dicono invece quei dialetti insorti dalla differenziazione geografica di tale lingua anziché di una lingua madre comune.»

La léngya vènetà e 'l problèma del binòmjo koiné-grafíja

El problèma dela koiné vènetà e dela só grafíja òcupa 'ramàj da ani, divèrsi studjóri vèneti e nò a varjo título: da leŋgyisti acadèmici, zornalisti, pasjonadi de cultura e léngya vènetà fiŋ ale varje comisjóni tècniche impjantade dala Reğón Vèneto per ló studjo e la soluzjón del problèma dela grafíja vènetà unitarja. A despèto de un primo e exaustivo laóro de formulazjón dela Grafíja Vènetà Unitarja che no zé reusido peraltro a portàr el consènso dovèsto e la spartizjón de una grafíja unitarja – sià ança per le libertà intrínseche che el tèsto ufizjàl permetèva ai scritóri – l'usida intel 2010 dela monumental òpera de Gianfranco Cavallin "Dizionario della lingua veneta", che per la masa e l'importanza podarave stabilír definitivamente una nòrma común al'ortografíja, el percórsio de definizjón sià dela koiné vènetà che dela só ortografíja unitarja él zé tut'altro che terminado. Cóme per el furlàn e 'l pjemontéxe, el venezjàn podarave inalzarse a koiné per la léngya vènetà sià per el lustro leterarjo che per l'importanza política e econòmica che la léngya de stato de Venèzja ga asunto intei sècoli de vita dela Serenísima República Vènetà.

Purmasa a sfavór del venezjàn zóga el fato che el djaléto parlado al'óra prexènte se zé xlontanado no de póco dala illustre e leterarja léngya venezjana de Goldoni e dela burocrazia republicana e che pertanto 'l antigo venezjàn dele canzelarié, dela diplomazíja, dela ġurisprudènza, dei comèrci, dela leteratura e dele salòte mondane – e del cyal se ga numeròxe testimonjanze scrite (cyélo doprado in cyésto tèsto se ghe vizina sibén ch'él sià mólto taljanizado intela sintasi) – él zé in realtà una léngya mòrta. Cò che se tènta alóra de far atyalmente zé cyélo de levàr su el cusidito djaléto vèneto zentràl – spartido per

afinità tra i parlanti dele provinze de Vizèna, Pàdova, Rovigo, Venèzia e parte de cyèla de Trevixo – al ranço de koiné vèneto. Purmasa però cyèsta koiné zé póco aderènte o combinabile coi djaléti trevigani nord orjentàij e co' cyéli belumati e intun zèrto módo anca co' cyéli veronéxi, e la propòsta par pju un'impòsta estèrna che una naturàl tendènza ala só adozjón unànime da parte de tuti i parlanti vèneti. El risçò zé anca cyèlo che cyèsta prosumada lèngya pan-vèneto faza da ostàcolo al pju importante de tuti i problèmi: cyèlo de promovèr l'acyixizjón e 'l uxò oràl e scritto del djaléto locàl creando a dritura le condizjóni per soprafarlo, e che pertanto pòsa far pju dano che bèn ai vèneti. In cyanto pò ala grafia, cyésti ani ga visto el proliferàr de varje grafie vènete: cyèla Unitarja, cyèla de Basso-Belloni, cyèla de Turato-Durante, cyèla de Brunelli, cyèla de Pegoraro, cyèla de Trevisan e cyèla del'Asociazjón Vèneto Nòstro. Un'anàlisi sula custjón koiné e grafia vèneto condóta per ipòtèxi pòrta invèze a dir cyanto vjén de ségyito.

No ametèndo l'existènza de una koiné vèneto él se riténe falado stabilír un vocabolarjo artifizjal de mescolanza del vèneto rejonàl da insegnàr magari intele scyòle stante ch'él andarave a descàvedo dele varjetà locàij. Él se dovarave invèze scriver tanti vocabolari per ògni varjetà azò che se defènda i valóri lengyistici locàij, se de nò él se risçarave de sofegàr la lèngya naturàl autòctona cola lèngya creada intele acadèmie có' sta acadèndo tra taljàn e djaléti. In cyèsto caxo l'única soluzjón che daga una conotazjón omogènea ala cultura lengyistica vèneto là zé una grafia unitarja capace de podér scriver tuti i djaléti e le lèngye locàij contuna stèsa ortografia comprensibile da tuti i vèneti. La grafia vèneto unitarja zé stada a só tèmpo previdènte in cyèsto sènso ma purmasa ga vuòdo el difèto de èser masa dispersiva lasando líbera sjèlta dei grafèmi alo scritòr, cusí che ga mançado al só scòpo unificatòr. Inóltre póchi là uxa in módo ampljo e no'l se zé reusidi a insegnarla intele scyòle dapòj che mançante de valóre comunicativo ai òci e ale ménti dela masa e dei só controlóri (mass-media e clasi diretòre). Al rigyaròdo podarave andàr bèn anca una dele grafie propòste ma'l se dovarave çarír co' prezixjà co' cyaí grafèmi se gabja de scriver tuti i fonèmi dele varjanti locàij del vèneto rejonàl sènza generàr ambiguità – sóra de tuto pò contuna grafia diasistèmica (letura deferènte de uno stèso grafèma da parte de parlanti che dòpra varjetà de vèneto divèrse).

Ametèndo invèze l'existènza dela koiné vèneto, che se intravedarave intela lèngya contenuda intel dizjonarjo del Cavallin, él convegnarave alóra xlargarla in tuto el teritòrjo e insegnarla ale nóve generazjóni cola grafia da élo stèso stabilida che gavarave baxi leterarje e stòriche de riferimèto asoluto. Con çò él se renderave trabuto anca al só prezjóxo laóro dapòj che se de nò ló se uxarave per ufizjalizàr un'altra grafia atèxo ch'él se trata del dizjonarjo dela lèngya vèneto e no de una varjante spezífica. In cyèsto caxo apare indataòdo 'l uxò de una grafia diasistèmica dapòj che no zé corèto che un vocàbolo de koiné sia léto in manjèra deferènte in areç divèrse. La koiné zé la koiné, e se un vocàbolo de koiné ga un só corispondènte locàl foneticamènte un fja divèrso, cyèlo val soltanto per la varjetà locàl, ma se'l se vól parlàr la koiné él convjén parlàr coi só vocàboli, e no coi só corispondènti locàij.

Valutando l'una e l'altra sityazjón e viste le condizjóni lengyistiche atuàij, la mègo soluzjón par èser la difujón dela koiné del Cavallin cola só grafia, eventyalménte ampljada, ala cyal él se dovarave però acostàr anca 'l insegnamèto dele varjanti locàij, e dei só spezífici vocàboli, co' relativi vocabolari e gramàtiche scriti cola stèsa grafia, cyèla apònto propòsta dal Cavallin co bóna paxe dele varje grafie locàij tradizjonàij.

La sjèlta de una koiné e de una grafia dovarave èser única e xvòlta su baxe stòrica e leterarja e a cyanto par intel dizjonarjo del Cavallin lé susiste tute cyèste cyalità. La grafia zé la vèsta illustre dela lèngya che ghe conferise un mazór péxo e un mazór lustro, perché la grafia e la lèngya zé dó faze dela stèsa medaça, dó aspèti indeseperàbili, cóme él acade per 'l taljàn e le altre lèngye forèste, e una oculata sjèlta del binòmjo grafia-lèngya zé d'importanza crítica dal pónto de vista cultural, soçàl, político e mass-medjàtico. In altre paròle sia per la lèngya vèneto, e sia peraltro per tuti i djaléti che vòga inalzarse al ranço de lèngye secóndo el çudizjo dela soçetà e del'opinjón comùn, una grafia no val un'altra e che una sóla gabja de èser la presjèlta con critèrjo lengyístico, stòrico, leterarjo e etimològico. In cyèsto sènso la mançanza de una grafia ufizjal vèneto zé sènza dubjo un componènte de debolèza del vèneto intei confrónti del taljàn sul pjan dela dignità, a despèto che tuti i djaléti vèneti, e speçalmènte cyèlo venezjàn, í gabja una che maj de lustro leteratura stòrica. Là valga par èsempljo la sityazjón del vizín Friúl indóve sia la koiné che l'ortografia zé stade normade e ufizjalizade consentindo al furlàn de méterse alo stèso livèlo del taljàn in cyanto a dignità e lustro soçàl, lengyístico e intel respèto de tute le só varjetà locàij.

Le grafie djaletàij: curta stòrja dela só evoluzjón

Intei sècoli pju lontani le grafie djaletàij zé sèmpre stade derivade dala grafia del latín e soltanto intèj sècoli pju rezènti derivade sèmpre pju frecyentemènte da cyèla del taljàn o, pju limitamènte, anca dal franzéxe e/o provenzàl e dal tedèsko. Tuto çò a cauxa del mazór lustro leterarjo de cyèste lèngye e dal fato che chi scrivéva in djaléto o in lèngya volgàr locàl gèra anca cyéj che conoséva e doprava el latín e 'l taljàn (nodari, avvocati, céregghi, etc.). E'l zé intórno al Otozènto però che scritóri, gramàtici e vocabolaristi, intel tentativo de normàr e definír le grafie djaletàij, se inçorzè de cyanto i djaléti fuse pju articoladi e exigènti dal pónto de vista gràfico e de cóme la grafia del taljàn fuse insuficènte a scríverli. Tutoçò lí rijsè co' vari espedjènti gràfici a resòlver i divèrsi problèmi inçontradi sènza xlontanarse dala grafia taljana ma armonizàndose stretamènte a cyèsta in considerazjón del ròlo de lèngya nazjonàl che gavarave asunto, o che za là asuméva, al intèrno del nasènte Règno d'Italja. Cyèste nóve grafie lasè però ançóra dele inzertèze e no traxandàbili inçoerènze gràfiche. Intel córso dei ani – e grazie al'evoluzjón dela lengyística glotològica e dele só dó brançe, la fonologìa e la fonètica – ghe se rendè cónto che una corèta scrittura del djaléto richjedéva l'introduzjón de símboli gràfici extra taljani.

Lé nasè cusí dele nóve grafíe evolude che rendéva gústizja ale particulari caraterístiche fonètiche dei djaléti. Cyéste grafíe zé intela mazór parte dei caxi le atuàj grafíe tradizionàj che in zórno de ançúo zé le pju doprade dai scritóri vernacolari per el só caràtere de lustro: co' cyéste difati zé stàde scrite le pju importanti pàgine dele leterature djaletàj. Tutoçò, a dispèto dei acorgiménti gràfici extra-taljani, i caràteri dele grafíe djaletàj tradizionàj rèsta tendenzjalmente mólto vizini e adataj ala grafíja taljan e lí suségjita a prexentàr dele inçongruènze cola fonètica, dele inçoerènze intèrne e dele sotordinazjóni gràfiche ala léngya nazjonàl. Cyésti aspèti par sèmpre pju no atuàj e superàbili co' grafíe djaletologicamente pju modèrne. I tentativi de reàlizàr operazjóni de “revixitazjón” gràfica zé stàdi xvòlto za a partír dal Otocènto da illustri léngyisti e djaletòlogi (tra i pju importanti el Tiraboschi e 'l Sanga per el bergamasco, el Faggin per il furlàn, el Vitali per el boloğnéxe, el Trevisan per el vèneto, etc.) ma no sèmpre lí gà prodóto dele modificazjóni siğnificative ale tradizionàj grafíe djaletàj. Cò zé stàdo sèmpre dipéxo da dó componènti insuperàbili: la falada e sotointéxa considerazjón che i djaléti derivase per gyastada e coruzjón dala léngya taljana, e che alóra ança el djaléto gavése de armonizarse a cyésta sul pjan ortogràfico; e 'l fato che cyaxi tuti i zitadini taljani conóse soltando e puramente l'ortografíja taljana per istruzjón scolàstica de baxe. Al prexènte, a dispèto ch'él se sià desfantado e superado el primo “tabù” léngyístico, zoè che 'l djaléto **no** zé 'l resultato gyastado e coróto del taljàn, él rèsta sèmpre el secóndo problèma da resòlver vèrso l'acyixizjón de una consjènza e de una vixjón pju vèrta e reàl dela dimensjón scrita e dela nòrma gràfica del pròprjo djaléto da parte dei zitadini; in altre paròle del percórso de manzipazjón del djaléto scrito dela restretéze dela grafíja taljana azò che pòsa cyistàr una gústa conotazjón ortogràfica corispondènte ai só caràteri fonètics naturàj. Purmasa él zé pur vèro che le léngye mari dei djaléti fu a só vólta scrite cola nòrma latina che raprexènta una parte dela só redità léngyística, e che pertanto no'l exista un riferiménto asoluto se no intel latín, el cyal a só vólta par ançór maņço adecyato del taljàn per scríverli. Per superàr l'impasse col objetivo de dar finalmente soluzjón al problèma, 'l único riferiménto al cyal vòlzerse zé la nòrma djaletològica. El doveróxo parzjàl destaco del'ortografíja djaletàl da cyéla taljana él dovarave sintetizarse intel uxò de una nòrma gràfica pju confórme che faza prò dal punto de vista sià fonètico che etimològico e che no là gabja có' prinzipàl objetivo la semplificazjón. El djaléto darèsto no zé sèmpreze da pronunzjàr respèto al taljàn e alóra no se capise perchè la só grafíja no gabja de èser ança éla pju difizile de cyéla taljana. Sibén che sià çaro che la grafíja zé una nòrma convenzjonàl e pràtica che no nezesarjaménte gabja de èser aderènte ala pronunzja, zé però ança auguràbile el fato che la grafíja gabja de speçarne el caràtere léngyístico de origine e rènderne pju o maņço fedelmente i sóni dal punto de vista gràfico. Per raxóni stòriche cyésta nòrma gràfica d'uxò dovarave èser baxada prinzipalménte sul latín e secóndo sulle nòrme gràfiche stabildè intèj studi de djaletologíja che intel último sècolo se zé bèn sodàdi fornindo prezévoli laóri de anàlix e caraterizzazjón fonètica e etimològica dei djaléti.

La GLOVU (Grafíja Lombardo Orjentàl - Vènetà Unitarja)

La grafíja GLOVU (Grafíja Lombarda Orjentàl - Vènetà Unitarja) doprada per la redazjón de cyésto tèsto zé una grafíja derivada dala grafíja alpadínica, una grafíja fonètica inovativa capace de esprimer la mazór parte dei sóni vocàlici e consonàntici dele léngye e dei djaléti del'Italja del Nord (védi el sito www.alpadin.altervista.org). La GLOVU pur esèndo una varjante dela grafíja alpadínica a deferènza de cyest'última prexènta dó caraterístiche che là destíngye: zé una **vèra e pròprja ortografíja** e no zé puramente fonètica cofà la grafíja alpadínica ma là zé mista fonètica e etimològica. In particolar la GLOVU sé àplica ala scrittura dele varjanti bergamasche, bresane, cremasche e cremonéxi del lombardo orjentàl óltre che a tute le varjanti djaletàj dela léngya vènetà (ocluxi i djaléti trentini e zuljani) raprexèntando per tuti cyésti léngyazi un'única fórma gràfica di scrittura e permetindo una comunicazjón scrita per finalità artístiche o informative. El sistèma grafemàtico dela GLOVU contèmpla tute (o cyaxi tute) le varjanti fonètiche dei djaléti lombardi orjentàj e vèneti e i só grafèmi raprexènta, sènza malintéxi, bèn prezixi fonèmi dopràj o maņço dai scrívènti in djaléto. Per savérne de pjù descarghé el pícolo manúal d'uxò sul sito www.teradesanmarc.altervista.org.

Et Viva Sancto Marco!

Tera de San Marc

Foglio di divulgazione storica, linguistica e-culturale
sulla Lombardia Orientale ex Veneta e la Repubblica di Venezia.

A cura di Serĝ Gigant
www.teradesanmarc.altervista.org
e-mail: teradesanmarc@lifegate.it

La grafia adottata per i testi in dialetto bergamasco, bresciano, cremasco e cremonese non è quella tradizionale dei corrispondenti dialetti ma è una grafia innovativa unitaria denominata 'GLOVU' (Grafia Lombardo Orientale-Veneta Unitaria). I dialetti bergamasco, bresciano, cremasco e cremonese usati, con alcune normalizzazioni grammaticali, sono indicativamente quelli delle corrispondenti città capoluogo di Bergamo, Brescia, Crema e Cremona.

La lingua adottata per i testi in lingua veneta è invece il dialetto veneziano del Sette-Ottocento, normalizzato e assunto come koiné veneta in considerazione del prestigio letterario, economico e socio-politico che lo ha caratterizzato in quei secoli. La grafia adottata per la sua scrittura è sempre la GLOVU.

Avvertenza per la lettura dei testi: le lettere sottolineate sono etimologiche e puramente grafiche e non vanno pronunciate.

Per ulteriori informazioni sull'ortografia e per commenti vari scrivere all'indirizzo suindicato.